מימים ראשונים בארץ ישראל

"תקוות ציון" ו"הצופה" בזמן המנדט: שני כתבי עת בעברית של יהודים משיחיים

מאת גרשון נראל

בימי השלטון הבריטי בארץ (1917–1948) יצאו לאור בעברית שני כתבי עת יהודים משיחיים. הרבעון "תקוות ציון", שכונה 'עיתון פיריודי' (מלשון Periodical באנגלית), הודפס בדפוס "ורהפטיג" בחיפה, והעורך האחראי היה מוריס (משה) סגל. סגל שלט בעברית מדוברת ומקראית וחילק את זמנו בין חיפה ודמשק. בגיליון הראשון של "תקוות ציון", שהופיע בחודש מאי 1927, נאמר כי מטרת "העיתון הקטן הזה" איננה אלא לשמש "קול דממה דקה לקרוא אנשים ונשים לאמונות והדעות הטובות של עם ישראל בהיותו עוד עם בארצו". ידוע לנו שגיליונות של "תקוות ציון" הופיעו פחות או יותר ברציפות במשך כעשור, עד ינואר 1937. בביטאון נדונו נושאים שהתמקדו בהיסטוריה ובארכיאולוגיה של א"י, אקטואליה, עדויות אישיות של מאמינים יהודים בישוע ודיווחים אודות אירועים מיוחדים. כך, למשל, פורסמה סדרת מאמרים ארוכה על מטבעות היהודים מא"י, מסלולי טיולים באתרים מקראיים (במסגרת מדור קבוע שנקרא "מורה דרך בארץ

הצפה

ישראל" מאת החוקר J. E. Hanauer) ותמצית של דרשות שחלקן נישא בעברית. בגיליונות השונים נשמרה גם פינה עבור "קוראים קטנים", שכללה הסברים אודות המשלים של ישוע שהיו מעוגנים בנוף הטבעי של ארץ ישראל. מעניין לציין שבאותם ימים עדיין נעשה שימוש בכינוי "עברים משיחיים", לצד השם "יהודים משיחיים". הסיבה לכך נעוצה, בין השאר, בתרגום לעברית של הכינוי Hebrew Christians, שכבר היה מוכר בעולם דובר האנגלית.

בגיליון הראשון של "תקוות ציון", תחת הכותרת המול"ים והציונות, נאמר כך: "מאוד מאוד נרצה לראות את ישראל בתור עם חופשי בארצו. היהדים המשיחיים בנו רוצים את זה פשוט מפני אהבתם לעמם. החלק הבלתי יהודי גם הוא רוצה בזה מפני שמרגיש בצרתם של עם מפוזר ומפורד, אף על פי ששניהם מצטערים לראות בציונות נטייה לסמוך רק על כוח הכסף וכוח הזרוע". הגיליון הראשון נמכר בחצי גרוש, והאחרון נמכר ב–5 מיל. מבחינה פיננסית נתמך כתב עת זה על ידי 'הוועד המאוחד לשליחות יהודית' (United Jewish Missionary Council) שמרכזו היה בירושלים.

כתב העת השני נקרא "הצופה". עורכו היה שלמה יצחק אוסטרובסקי, והוא יצא לאור בירושלים, בדפוס "עדות כתבי–קודשית במזרח הקרוב" (בדרך סט. פול, שהיום נקרא רחוב שבטי ישראל). הגיליון הראשון הופיע בשנת 1935, מתוך גישה ש"ההוכחות החזקות ביותר לאמיתות התנ"ך הן נבואותיו המוגשמות", קרי, נבואות הנוגעות לעם ישראל ולארץ ישראל מתממשות במיוחד במאה העשרים. ב"הצופה" הוקיע אוסטרובסקי, בין השאר, את האנטישמיות הכנסייתית של נוצרים רבים. גם כתב עת זה ראה אור במשך כעשור, והגיליון האחרון הופיע בשנת 1946. בכל אחד מהגיליונות, מהגיליון השני ואילך, הודפס בראש העמוד הראשון, גם הפסוק "לא זנח האלוהים את עמו".

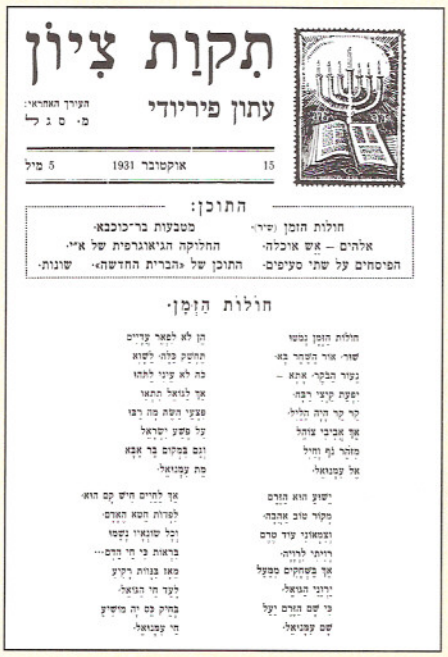
תקוות ציון

עתון פיריודי

העורך האחראי: מ. סגל

15 אוקטובר 1931 5 מיל

התוכן:

חולות הזמן (שיר) — מטבעות בר־כוכבא

אלהים — אש אוכלה — החלוקה הגיאוגרפית של א"י

הפיסחים על שתי סעיפים — התוכן של «הברית החדשה» שונות

חולות הזמן

אוסטרובסקי כתב בעיתונו מאמרים מקוריים בעברית, מתוך הדגשת היבטים רוחניים, כגון בעיות החטא מחד, והכפרה והגאולה בישוע מאידך, וקישר זאת לאקטואליה היום יומית בארץ ובעולם. אוסטרובסקי גם הביא ב"הצופה" מאמרים בתרגום לעברית מאנגלית, מרוסית ומאידיש. כך, למשל, הוא פירסם מאמרים מגוונים מפרי עטו של הסופר הרוסי ולדימיר מרצ'ינקובסקי, שהתגורר בחיפה מאז אמצע שנות השלושים, ולימים נשא לאישה את נלי, בתו של אחד הטמפלרים הגרמנים הידועים בארץ.

מרצ'ינקובסקי, שפעל רבות גם בארץ, נהג לכתוב סיפורים עם לקח רוחני עבור ילדים ונוער, כמו גם מאמרים מעמיקים לבוגרים ששילבו בין דברי נבואה מהתנ"ך והברית חדשה לבין שיבת ציון, כגון בעניין "המנדט התנכ"י לארץ ישראל".

כותב אחר ב"הצופה" היה משה עמנואל בן מאיר. במאמרו "הנצרות שקר", למשל, הצביע בן מאיר על העובדה שאין שום קשר בין האנטישמיות שהתפתחה בכנסיות רבות בעולם לבין דברי ישוע מנצרת ודברי שליחיו בברית החדשה. כמו כן הופיעו גם מאמרים פרי עטו של משה גיטלין מאמריקה, למשל תחת הכותרות "משומדים ומאמינים" ו "שליחות ישראל בעולם".

בדף האחרון של גיליונות "הצופה" פרסם אוסטרובסקי מודעה בולטת אודות אסיפה שאירגן, וש"הכניסה [אליה] חופשית". אסיפות אלו, שכללו "הרצאה (לפעמים בלוויית פנס קסם), תפילה ורינה", ונערכו בכל יום שבת בשעה 4 אחר הצהריים, התקיימו באולם "פניאל" שבמושבה הגרמנית, סמטת 'נחושתן', "מול מס' 10 שברחוב יפו תל אביב". בחלק ממודעות אלה גם התפרסם כי באולם "פניאל" נערכה בשבת בבקר שיחה פומבית עם שאלות ותשובות, ובאמצע השבוע, בימים שני, רביעי וחמישי, ניתנו באותו מקום שיעורי ערב באנגלית.

מבחינה פיננסית נתמך "הצופה" על ידי ה–The "Near East Scripture Testimony" Press, שנציגו בירושלים היה F. E. Cooper.

לסיכום, בולטת העובדה שבשני הביטאונים הנ"ל נעשו מאמצים רבים לבטא את הממשות והריאליה של תהליך שיבת עם ישראל לארצו – בשילוב עם המסר של ישוע. תשומת לב מיוחדת ניתנה, אפוא, להתעוררות הלאומית היהודית בארץ ישראל, בעיקר על רקע נבואת יחזקאל בדבר "תחיית העצמות היבשות", שבעקבותיה אמורה לבוא גם תחייה רוחנית. בשני הביטאונים משתקפת הציפייה, שבסופו התהליך הפיזי של תחיית ישראל בארץ תבוא האמונה הכלל לאומית בישוע מנצרת כמשיח ישראל וכגואל אישי. אולם בסופו של דבר, רק מאמינים בודדים מקרב היהודים המשיחיים בארץ היו מוכנים להשתתף במאבק הפעיל להקמת המדינה בשעת מבחן. למעשה, התפנה רוב רובם מהארץ יחד עם הכוחות הבריטיים. רק יחידי הסגולה שנותרו כאן במאי 1948, ביניהם משה עמנואל בן מאיר, שלמה אוסטרובסקי וחיים יוסף חיימוף, ראו נכוחה את פועלו של אלוהים לנגד עיניהם במימוש הבטחותיו לעם ישראל בארצו, והשתתפו במאמץ להקמת המדינה. ■